

Religionspædagogiske overvejelser til dig som KK-underviser

Tillykke! Hvis du læser dette, står du sandsynligvis overfor en spændende opgave med at undervise, præge og udfordre konfirmander på KK! Du har fået en privilegeret opgave: at skulle videreformidle den kristne tro og et kristent livs- og menneskesyn. Du har sikkert allerede fået adgang til undervisningsmaterialet, som er fyldt til randen af god inspiration. Måske har du meget erfaring med at undervise, og du har allerede gjort dig tanker om, hvordan du vil gribe opgaven an. Måske er det første gang, du skal undervise, og du glæder dig til opgaven samtidigt med, at tankerne kredser om hvordan og hvorledes, du skal give dig i kast med opgaven. Uanset hvor du befinder dig på spektret, så håber jeg, du vil blive inspireret af de næste sider.

Undervisningsmaterialet, som er udviklet til KK, giver dig en grundig indføring i, hvad du skal formidle i din undervisning, mens denne artikel vil prøve at komme med nogle tanker om hvordan og hvorfor, du gør det. Det sker gennem nogle overvejelser, du kan gøre dig som underviser, enten som repetition eller indføring i det religionspædagogiske rum. Nogle perspektiver er overordnede, andre er mere specifikke for konfirmandkursus. Ønsker du at gå mere i dybden med bestemte emner, kan du søge inspiration i slutningen af denne artikel, hvor du finder en kort oversigt over nogle relevante bøger og hæfter om emnet.

Religionspædagogik

Religionspædagogikken kan defineres både snævert og bredt. Nogle definerer religionspædagogik snævert, sådan at det kun handler om den specifikke formidling af Gud, den kristne tro og lære. Altså "Hvordan siger vi noget om Gud til andre?". Den bredere definition giver religionspædagogikken relevans i alle tilfælde, hvor den kristne tro og de pædagogiske udfordringer møder hinanden, og træder efter min mening nærmere på KKs virkelighed.¹

Den gode religionspædagogik befinder sig i skæringsfeltet mellem teori og praksis. Her analyseres og forklares den pædagogiske virkelighed, samtidigt med at der også opstilles principper. Ligesom på mange andre felter står teori og praksis i et gensidigt afhængighedsforhold, hvor de får lov til at korrigere og berige hinanden. Det, som helst ikke må ske, er, at teorien bliver livsfjern og ufrugtbar, ligesom praksis ikke må ende med at udelukke teorien og blive perspektivløs eller ukritisk.²

Kristentroen er vedkommende i alle livsaspekter, også når det handler om undervisning, dannelse og opdragelse på konfirmandkursus. Forskellen mellem pædagogik og religionspædagogik handler derfor ikke om hvilket område, der behandles, men om selve udgangspunktet, nemlig teologien.

Målet med KK er, at konfirmanderne må lære om Kristus, og at de må se og lære om, hvordan livet med Kristus er. Som undervisere er vores ønske og fokus, at den undervisning vi giver, må hægte sig fast i kursisterne og blive til liv! Et ofte brugt bibelvers i oplæringssammenhæng er de kendte vers fra Matthæusevangeliet 28,18-20:

Og Jesus kom hen og talte til dem og sagde: »Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befaleet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende.«

¹ Mikkel Haahr Andersen, "Livslektionen - en religionspædagogisk samtale med Carsten Hjorth Pedersen", u.å.

² Ivar Asheim og Sverre Dag Mogstad, *Religionspædagogikk : Tolkning, undervisning, oppdragelse* (Oslo: Universitetsforlaget, 1987), 16–21.

I konfirmationen spørger vi, om konfirmanderne vil bekræfte den tro, de blev døbt på. Som undervisere tildeles vi en opgave i at lære konfirmanderne at holde det, Jesus har befalet. Biblens budskab rækker ind i alle livets aspekter. Dermed har religionspædagogikken interesse i alle dele af livet som kristen. Der findes ikke en særlig *kristen pædagogik*, som trumfer andre former for pædagogik. Det er ikke hensigten med religionspædagogik. Derimod rummer kristendommen nogle stærke pejlemærker for pædagogisk tænkning, og det er de pejlemærker, der er grundlaget for religionspædagogik.

Hvorfor beskæftige sig med pædagogik når man underviser på KK?

Det er ikke nødvendigt at have en omfattende pædagogisk uddannelse for at være en god underviser på KK! At være en god formidler af det kristne budskab er ikke afhængigt af en formel uddannelse. Der er ikke én korrekt måde at undervise på, og formidlingen af budskabet er i sidste ende ikke afhængigt af vores formidling. Det er Helligånden, og ikke os som undervisere, der er formidlingens Herre. Gud skriver lige på vores skæve linjer! Alligevel må det aldrig blive en undskyldning for at sjusse os igennem formidlingens håndværk. Er vi dovne eller dødsige i vores pædagogiske håndværk, kan vi lave hindringer for god formidling. Og godt håndværk kræver viden, læring, en god portion hårdt slid og en vilje til igen og igen at forsøge. Det er både udfordrende og spændende!

Opgavefordeling mellem Gud og underviser

Men inden du kommer meget videre i denne artikel, er det vigtigt at slå fast, hvem der gør hvad. Gud kunne have valgt alle mulige måder at formidle sit budskab på. Det er forunderligt, at han valgte at inddrage begrænsede og fejlfulde mennesker. Ikke desto mindre har han valgt at gøre det sådan. Det er værd at have respekt for! Du er som underviser med dine styrker, svagheder, talegaver, temperament og følelser inddraget som redskab i Guds hånd, med det formål at udbrede hans rige. Som formidler står du i det dirrende spændingsfelt mellem på den ene side Guds almagt og på den anden side vores ansvar, og som underviser er det vigtigt at turde stå i den spænding.

Kraften til tro findes i Guds ord, og det er Ordet, der får troen til at spire og gro i konfirmandernes hjerter. Vores ansvar som undervisere er at gøre, hvad der står i vores magt for at formidle Gud Ord, og så at leve i fast tillid til, at det er Gud, der skaber og nærer troen. Heri ligger der en stor kilde opmuntring og trøst for underviseren! På KK undervises konfirmanderne om Guds ord. Helligåndens centrale og fornemme opgaver står i centrum: at bringe Jesus og troens tillid på ham nær, at overbevise om synd, retfærdighed og dom.

Som undervisere håber vi på, at Helligånden må skabe troens under i konfirmanderne. For det er nemlig kun Ånden, der kan føre konfirmanderne ind i Guds rige og bevare dem der. I Ezekiels bog er det formuleret således: "Jeg giver dem et andet hjerte og en ny ånd i deres indre. Jeg fjerner stenhjertet fra deres krop og

giver dem et hjerte af kød, så de følger mine love og omhyggeligt holder mine bud. De skal være mit folk, og jeg vil være deres Gud." (Ez 11,19-20)

Som undervisere er vi ikke i stand til at forvandle stenhjertes til kødhjertes. Det kræver et under! Når det gælder om at gå ind i Guds rige, så må Helligånden på banen. Ja, Gud bruger ofte undervisere og ledere til at formidle hans sandhed, men det er altid *hans plan, hans magt* og alene *hans nåde* der frelser konfirmanderne.

Pædagogiske principper

Det er nødvendigt og godt at undervise og oplære unge mennesker. Havde vi ment meget andet, ville vi næppe afholde KK. Luther argumenterer for, at pligten til at undervise ligger fast allerede ved skabelsen. Ganske vist har Luther ikke udgivet en systematisk pædagogik, men vi kan sige, at religionspædagogikken er

barn af den evangeliske teologi, der hænger som to grene på samme stamme, nemlig Guds ord³. Vi skal opdrage og uddanne børn og unge. Ønsker vi gode og duelige mennesker til både det åndelige og verdslige regimente, må der god oplæring til, og der skal ikke spares på den. Hele hensigten og målet med opdragelsen er at føre mennesker ind i Guds ordninger og gøre mennesket dueligt til at leve der.⁴

Et kristent liv- og menneskesyn har fantastisk meget at byde på. Som undervisere på KK står vi på den kristnes tros grundlag, således som den er udtrykt i Biblen, Guds troværdige ord! Tror vi, at Biblen er Guds ord, vil det også få konsekvenser for det pædagogiske univers.⁵

Et kristent livs- og menneskesyn

Hvordan vi forholder os til hinanden, siger i høj grad noget om vores syn på verden og syn på hinanden. Menneskets syn på sig selv og på verden er relevant i de fleste livsaspekter, også i det religionspædagogiske. I en tid hvor mange oplever at blive udfordret til at finde ud af hvem og hvorfor, de er som de er, ligger der en fred og befrielse i at være netop det menneske, vi er i Guds øjne. Som mennesker står vi først og fremmest i relation til Gud og dernæst i relation til mennesket. Det giver en vis grad af ydmyghed og stolthed i vores arbejde med konfirmanderne. Både konfirmanderne og vi selv står i relation til Gud!⁶

Menneske i Guds øjne og fire aspekter som skal med!

Skabt: Skabelsesberetningen fortæller, at vi som mennesker er skabt *i Guds billede*⁷ til forskel fra resten af skaberværket. Mennesket har fået evner, intellekt og udseende givet af Gud, men det helt særlige er, at mennesket står i en særlig *relation* til Gud, og det tillægger en umådelig værdi til mennesket. Biblens Salme 8 trækkes ofte frem i den sammenhæng: *Du har gjort det kun lidt ringere end Gud, med herlighed og ære har du kronet det.*

Faldet: Umiddelbart efter skabelsen bringer slangen mennesket til fald. Den umiddelbare relation til Gud brydes, og synden kommer til verden. Den dybeste begrundelse for, at vi har brug for oplæring og pædagogik har måske sin grund i faldet. Mennesket må nødvendigvis opdrages og undervises for at lære hvad, som er godt og ret. Men selvom mennesket kender til det som er godt og ret, sker det stadig, at mennesket handler mod bedre vidende.

Opretholdt: Gud har ikke sluppet mennesket! Vi får livet hver dag af den suveræne Gud⁸, og alle hans gaver regner ned over os.

Genløst: Ikke længe efter at mennesket var faldet, gav Gud løftet om genløsning⁹ ved Jesus. Gud blev menneske og betalte vores gæld, sonede vores synd. Genløsningen gælder ethvert menneske, men kun dem, som tager imod gaven ved Helligånden, bliver frelst. Netop *evangeliet om retfærdiggørelse ved tro alene* er nerven i vores undervisning og forkyndelse! Kun Gud kender den enkeltes hjerte og ved hvilken relation denne står i.

³ Bjarne Hareide, *Pedagogikk og evangelium* (Oslo: Forlaget Land og Kirke, 1955), 25.

⁴ Hareide, 36.

⁵ Carsten Hjorth Pedersen, *Pædagogik i kristent perspektiv* (Kbh.: Credo, 2002), 249–69.

⁶ Hjorth Pedersen, 32–50.

⁷ 1. Mosebog 1,26-31

⁸ Apostlenes Gerninger 17,28

⁹ 1. Mosebogs 3,14-15

Relationen til Gud, medmennesket og skaberværket

Gud er skaberen og opretholderen. Som mennesker står vi under Gud, og han er udgangspunkt for vores liv. Alle mennesker har samme værd, fordi det er skabt af Gud. Selvom de har forskellige opgaver, evner og udseende, er de ligeværdige. Mennesket er sat som forvalter af skaberværket, med ret til at bruge det og pligt til at værne om det. Faldet har sat sig i alle relationerne, og vi mærker konsekvenserne heraf. Vi har brug for normer og etik, der sætter grænser for ondskaben, og hjælper os til at værne om det gode. Det betyder også, at vi underviser og taler om, hvordan vi står i relation til Gud, medmennesket og skaberværket, og hvilke implikationer det har for vores liv.

Alle mennesker begynder deres liv som barn, og selv Gud blev til et barn for vores skyld! Det betyder, at enhver konfirmand er villet og ønsket af Gud. Barnet er skabt ved Guds kraft og skabt for at stå i en relation til Kristus. Det betyder også, at konfirmanden skal lære Guds ord og åbenbaring af kende, og at vi på KK frimodigt må forkynde det budskab for konfirmanden.

Hvorfor er åndsfriheden så væsentlig?

En forudsætning, for at Guds ord kan formidles og modtages, er, at det sker i et rum af frihed. Guds Ånd er frihedens ånd, og hvis noget som helst af vores formidling sker under tvang, så skyder vi forbi selve kernen i det budskab, vi ønsker at formidle. Reel overbevisning kan kun ske i frihed. Som underviser kan man med fordel tage del i "21 teser om åndsfrihed".

I disse år bliver der fokuseret en del på begreber som f.eks. *negativ social kontrol* og *krænkelse*. Triste og sande historier om tilfælde, hvor åndsfriheden på forskellig vis er blevet krænket og brudt, kommer for dagen. Måske kan en frygt for overhovedet at sige noget som helst snige sig ind hos kristne formidlere og undervisere. Her risikerer vi at falde i en farlig grøft, hvor vi som formidlere bliver tavse af frygt for at træde ved siden af. Derved ender vi med at svigte konfirmanderne.

I Danmark sætter vi grundlæggende åndsfriheden højt, og henter dens berettigelse f.eks. i FNs menneskerettighedserklæring. Tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed er vigtig, også på KK. Meget tyder dog på, at åndsfriheden er under pres. Derfor bliver det væsentligt, at vi får peget på hvor vigtig og væsentlig, åndsfriheden er for, at tros- og livssamtalen kan eksistere. Åndsfriheden er nødvendig, hvis vores forskellige holdninger ikke blot skal tolereres, men skal kunne virke frugtbart til vores fællesskab. Det er vigtigt, at vi gennem vores undervisning og handlemåder viser, at åndsfriheden er vigtig at værne om. Konfirmanderne kender med stor sandsynlighed allerede til at skulle navigere mellem forskellige holdninger. Måske vil de kende til, at de i klassen, fodboldklubben eller på svømmeholdet findes kammerater, der har helt andre holdninger, værdier og religiøse overbevisninger end dem selv. Her er der en gylden mulighed for at tale om hvordan, vi har brug for at kunne være forskellige, for at kunne leve i et godt og frugtbart samfund, hvor vi kan være uenige og samtidigt give åndsfriheden plads.¹⁰

Lyt til konfirmanderne og pas på 'lærersygen'

Gud ved at vi har brug for at få rakt evangeliet på mange måder, og gennem alle vores sanser. F.eks. bruger vi alle vores sanser i nadverritualet. Vi hører præstens ord, dufter vinen i bægeret, mærker og ser brødet i hånden, smager brødet og vinen. Det er en rigdom, at Gud så at sige bruger alle sansekanaler, når han ønsker at formidle sit budskab til os. Ikke desto mindre har ordet en særlig status, hvilket f.eks. også præger gudstjenesten, hvor prædiken står centralt.

Troen kommer af det, der høres, så det gælder om at lytte. For nogle undervisere kan det dog give udslag til følgende logik: "Jo mere jeg kan få sagt, nu bedre". Nogle kalder dette *lærersyge*, fordi mange lærere og undervisere har en forkærlighed for at tale længe og meget. Måske ordenes prioritet ikke bør medføre, at

¹⁰ "21 teser om åndsfrihed", set 31. december 2019, http://www.kpi.dk/media/16200/kpi_21teser_web_stor.pdf.

vi taler konfirmanderne i søvn, men at vi derimod prioriterer at lytte til konfirmanderne. Vi må øve os i at lytte. Både til konfirmanderne, men mest af alt til Guds Ord. ¹¹

Dette blev meget tydeligt for mig i en lektion om brugen af sociale medier. Jeg havde planlagt en lektion på 45 min, som hovedsageligt var en lang advarselstale om alle farerne ved overforbrug af sociale medier og om 'de gode gamle dage' hvor alle ikke havde en mobiltelefon. Jeg var ved at tale mig varm på emnet, da et par af konfirmanderne fik mig stoppet, og fortalt mig om deres syn på sociale medier, og hvordan de brugte dem. Jeg blev en smule paf, men også klar over, at jeg blev nødt til at lytte til, hvad de havde at sige. Langt de fleste konfirmander kom på banen, og jeg lærte om vigtige og værdifulde perspektiver, der ellers var gået min næse forbi. I slutningen af timen fik jeg også anledning til at fortælle om mine bekymringer om overforbrug af sociale medier og de skræmmende konsekvenser, det medfører. Mine ord blev modtaget med andre ører, fordi både konfirmanderne og jeg selv havde givet hinanden mulighed for at lytte til hinanden.

I andre lektioner hvor emnet og temaet havde mere lærermæssig karakter gav det bedst mening, at jeg som underviser havde ordet størstedelen af tiden, f.eks. når det handlede om nadverritualet eller dåben. Men der hvor det handlede om levet liv, f.eks. lovsang, etik, sjælesorg, selvværd og selvtillid var det uhyre vigtigt, at jeg tunedede ind på konfirmandernes meninger, og at vi sammen gik på opdagelse i Guds Ord om netop de ting. Det er vigtigt at holde øje med lærersygen, lytte til konfirmanderne og først og fremmest til Gud. Det er ikke muligt at lære nogen at kende uden at lytte til dem.

Påvirkning med respekt

I den senere tid er der, som nævnt ovenfor, en del historier om hvordan børn og unge er blevet udsat for dårlig påvirkning kommet for dagen. Det er både forkert og bund-tragisk, når mennesker bliver udsat for negativ påvirkning! Herom er der ingen tvivl. Dog bliver ondt værre, når dem, der har ansvar, bakker ud af deres roller som voksne, af frygt for at sige eller gøre noget forkert. Det sker også, at vi bilder hinanden ind, at vi ikke påvirker hinanden i det vi gør, siger eller skriver. Men vi påvirker altid hinanden, og ikke-påvirkning er umulig. At lukke øjnene for det kan nemt blive til en flugt, hvor børn og unge lades i stikken. Det er min overbevisning, at vi som kristne voksne på KK har det bedste budskab at videregive til konfirmanderne, nemlig evangeliet om Jesus. Det er et radikalt budskab, vi er overbevist om, og selvom det til tider kan synes besværligt, er jeg overbevist om, at vi gerne vil dele det. Og vi skal ville at påvirke konfirmanderne på en respektfuld måde. Men fordi der er tale om vores *overbevisning, tro og vurdering*, bliver vi nødt til at være bevidste om *hvordan*, vi giver det videre. Vi bryder med selve præmissen for tro, hvis vi ikke stiller konfirmanderne fri. ¹² Når vi søger at påvirke, er det værd at skelne mellem *indholdet* og *formen*. ¹³

Indholdet vi underviser i, vil f.eks. være det undervisningsmateriale vi bruger eller noget andet, vi inddrager. Der er vi saglige, og vi placerer overvejende os selv *ved siden af* det stof vi formidler. Dette står ikke modsætning til, at vi tror på det, vi underviser i, eller at vi er personligt engagerede i undervisningen, blot at vi fjerner os en smule fra det.

I bibeltimer og i andagter er indholdet i højere grad forkyndende, og bestemt af vores overbevisning, tro og vurdering. Vi står bag det, vi siger, og vi søger at overbevise om det, vi forkynnder! Selvom vi er overbevist, kan og skal vi turde forholde os kritisk til det, vi forkynnder.

¹¹ Carsten Hjorth Pedersen, *Hvordan få det sagt?: en praktisk grundbog for kristne formidlere* (Fredericia: Lohse, 2009), 23–30.

¹² Carsten Hjorth Pedersen, *Påvirk med respekt* (Fredericia: LogosMedia, 2019), 24–26.

¹³ Hjorth Pedersen, 20.

Undervisning og forkyndelse foregår ikke i to vidt forskellige universer, og der er overlap mellem de to former. Alligevel kan man sige, at undervisning overvejende præges af fakta og fortolkninger, mens forkyndelsen overvejende handler om vores tro og overbevisning at gøre.

Både når det handler om undervisning og forkyndelse, har konfirmanderne frihed til at stille spørgsmål, være kritiske, tilslutte sig eller forkaste det, vi siger! Vi kan ikke undgå at påvirke, og vi skal gøre det med respekt. Vi skal turde undervise og forkynde for konfirmanderne, og *formen* skal være respektfuld.

Her følger en tænke- og handlemodel, der handler om påvirkning. Modellen er taget fra bogen "Påvirk med respekt", som er absolut læseværdig, hvis du ønsker at dykke dybere ned i emnet. I modellen optræder person A og B. Person A har et pædagogisk ansvar overfor person B. I KK's tilfælde kunne person A være en underviser eller leder, og person B være en konfirmand. Jeg vil prøve at eksemplificere hvordan modellen kunne bruges ift. førnævnte undervisningstime om sociale medier.

Intimisering handler om at person A, der har pædagogisk ansvar for person B, går for tæt på B. Det er at træde B for nær, eller træde ind i det allerinderste uden at være blevet inviteret. Det er alvorligt, når B ikke kan værgе for sig. Ligesom vi har en fysisk grænse, er der også en mental grænse for, hvor tæt andre må komme os. Altså en verbal eller mental overskridelse af Bs grænser. B bliver så at sige tromlet henover. Det er overvejende B, der afgør, om der er sket en intimisering.

Det kunne f.eks. være i en undervisningssituation om sociale medier. Der ville være tale om intimisering hvis jeg havde valgt at stå fast på at der kun er én rigtig måde at forholde sig til sociale medier på, og det er helt at udelukke dem fra sit liv, fordi de kan være afhængighedsdannende og skadelige. Jeg kunne sige at hvis man havde en anden holdning, var det nok fordi man var 'fanget' i afhængighed af de sociale medier, og at man manglede selvstændighed

Konfrontering handler om den gode påvirkning. Det handler om undervisere og autoritetspersoner, som vover at udfordre og påvirke på den respektfulde og gode måde. Konfronteringen er den konstruktive og legitime måde, hvorpå A søger at påvirke B, til Bs bedste. Forholdet mellem A og B er båret af tillid, og af at A vil B det godt. Ganske vist kan B opleve det ubehageligt, men oplever det alligevel som noget godt, fordi der er brug for sund og konstruktiv påvirkning.

I undervisningssituationen angående sociale medier vil det f.eks. betyde at jeg tydeligt fortæller hvilke konsekvenser et overforbrug af sociale medier kan have på ens selvbillede, kropsideal, relationer, måde at være sammen med andre på, verdensbillede mm. Samtidigt med at jeg står tydeligt på min holdning er det også vigtigt at jeg er villig til at flytte mig for at forstå konfirmanderne.

¹⁴Jeg sætter også mig selv i spil ved f.eks. at fortælle om hvordan jeg sætter min telefon på lydløs når jeg er ude at gå en tur med min veninde. Eller at jeg slukker telefonen når jeg holder andagt. Jeg fortæller også om hvorfor jeg vælger at gøre det – fordi jeg vil passe på mig selv, mine relationer og mit forhold til Jesus. Det er vigtigt at konfirmanderne forstår hvad jeg vil, nemlig at de må have et godt forhold til sociale medier.

Tilbagetrækning handler om at A gør en nødvendig, konstruktiv og legitim tilbagetrækning fra B. Efter en konfrontering er det nødvendigt, at A trækker sig tilbage, fordi B har brug for at være i fred med sine egne tanker, oplevelser og følelser, og tage stilling til konfronteringen.

Den gode tilbagetrækning ville i tilfældet med sociale medier ville f.eks. indebære at konfirmanderne bliver opmuntret til at tage stilling til deres eget brug af sociale medier. Jeg ønsker at de får tillid til at de selv er i stand til føle og mene hvor de står. Samtidigt gør jeg det også klart at det er i orden at have brug for hjælp, og jeg kan pege på hvor der er hjælp at få, f.eks. gennem samtale eller ved at aftale nogle rammer for hvornår telefonen skal være fremme og hvornår den skal lægges væk. At være realistisk omkring egne evner og kræfter er ikke en svaghed, men en styrke.

Desertering handler om at person A går for langt bort fra person B, og undlader den gode og legitime konfrontering. Måske ængstes person A for at intimisere B, men derved fornægter A det pædagogiske ansvar, nemlig at ville andre noget. Deserteringen bliver et svigt af person A.

I forhold til sociale medier, kunne en desertering f.eks. indebære at jeg som leder ikke var konsekvent i hvordan jeg bruger min telefon. Måske er en regel på KK at konfirmandernes telefoner skal blive på værelset, men at lederne gerne må have telefonen på sig, hvis nu forældrene skulle ringe. Hvis konfirmanderne oplever at jeg i frikvarteret eller under måltiderne sidder og scroller på min facebook, så oplever de at jeg er inkonsekvent. Måske forholder jeg mig principielt og korrekt i undervisningslokalet, men ikke i øvrigt.

Det ville også være desertering hvis jeg i undervisningssituationen ikke vil lytte til konfirmandernes synspunkt eller ikke vil anerkende deres holdninger. Det vil derimod opleves som et svigt!

Mellem konfronteringsgrænsen og tilbagetrækningen ligger konfronteringszonen. Det er her, vi som ledere og undervisere på KK skal turde at bevæge os hen. Af og til skal vi vove at krydse grænsen til konfronteringszonen og konfrontere konfirmanden. Det kunne f.eks. være med en stærk personlig tiltale om evangeliets virkelighed, og at dette har en konsekvens for konfirmanden.

Når vi er i konfronteringszonen, er vi der med frimodighed og varsomhed. Vi tror, at budskabet kan gøre dem godt, og vi krydser frimodigt grænsen med ønsket om at påvirke dem. Vi krydser også grænsen med varsomhed, fordi vi er i nærheden af grænsen for intimisering, som vi har respekt for og ikke ønsker at krydse.

Herefter bevæger vi os tilbage i tilbagetrækningszonen, fordi vi bliver nødt til at lade konfirmanderne være i fred i nogen tid. Samtidigt bliver vi frimodigt og varsomt her, fordi vi er tæt på deserteringsgrænsen. Det er mellem konfronteringen og tilbagetrækningen, at vi påvirker KK'erne på en gode måde.

Ovenstående er en model, med dertilhørende styrker og svagheder! Håbet er, at det er til hjælp for den, som har pædagogisk ansvar. En hjælp til at handle hensigtsmæssigt. Som ansvarspersoner er det nødvendigt, at vi igen og igen besinder os på det ansvar, vi har, og de grøfter vi er i fare for at falde i.

Plads til spørgsmål om tro

Som barn husker jeg, hvordan jeg med lynets hast kunne bombardere min forældre med spørgsmål. Alt fra den situationsbestemte "Hvorfor skal jeg i seng nu?", til de hypotetiske "Hvis jeg laver et par vinger af pap, kan jeg så godt flyve?". Mine forældre gjorde, hvad de kunne for at svare på de nysgerrige spørgsmål. Men

¹⁴ Hjorth Pedersen, *Påvirk med respekt*, 35–55.

da jeg blev ældre, opdagede jeg også, at spørgsmålene blev mere omfattende, og at det nogle gange var nemmere at stille spørgsmålene til andre voksne end mine forældre. "Hvordan kan det være, at min vens mor døde af sygdommen, selvom vi bad for hende? Hvorfor kan man føle sig så uendelig ensom i et rum fuldt af mennesker? Hvis Jesus virkelig findes, som du siger, hvorfor mærker jeg så ikke troen i mig?"

Det er mit klare indtryk, at mængden af kilder til spørgsmål og svar er mangedoblet siden min barndom. Internettet rummer mængder af ressourcer, der kan vejlede og svare på spørgsmål, også svære spørgsmål om tro. Når konfirmander og teenagere i det hele taget begynder at tage livtag med de store spørgsmål, er det vigtigt, at vi ikke mister besindelsen, eller at vi tror, at deres spørgsmål afspejler mangelfuld undervisning. Derimod må vi sammen gå til Guds ord for at finde svar, involvere andre ledere i spørgsmålene eller noget helt tredje. Vi må også vise, at selvom konfirmanden, eller vi ikke har svarene, så betyder det ikke, at svaret ikke findes. At skabe et miljø hvor alle spørgsmål er velkommen er ikke nemt, men nødvendigt!"

Sammenhæng mellem ord og handlinger

Vi ved godt, at vores handlinger taler lige så højt, hvis ikke højere, end vores ord. Formidling af kristendommen handler ikke blot om det, vi siger til konfirmanderne, men også om det levede liv vi viser dem. Hensigten med det budskab vi formidler gennem undervisning, andagter og bibeltimer skal ikke blot blive til teoretisk udenadslære, men derimod til levet liv. Vores eksempel som undervisere kan enten underbygge eller undergrave, det vi siger. Som underviser er vi givet personlig autoritet, både i det vi siger, og det vi gør. Vores livs vidnesbyrd er afgørende for troværdigheden af vores budskab. Vi overfører værdier, normer og kultur til konfirmanderne, ganske enkelt ved at omgås dem, gennem det forhold vi har til hinanden, gennem de samtaler vi har - både de planlagte og de spontane. Derfor er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem det, vi siger og det, vi gør.

Det kan lyde som et skræmmende krav til perfektion og fuldkommenhed! Ingen af os lever vores liv til perfektion, og der er så sjældent fuldkommen sammenhæng mellem hvad, vi siger og gør. Men dette faktum må ikke afholde os fra overhovedet at sige noget. For det afgørende er ikke, at vi er fuldkomne, men at vi overfor os selv og konfirmanderne vedgår os vores ufuldkommenhed, og stoler på, at Helligånden gør sit under i konfirmanderne - også *på trods* af os. Hvis vi tør at vise ufuldkommenhed, kan vi også blive levende eksempler på, at Guds tilgivelse ikke blot er teori, men en fundamental nødvendighed i vores liv. ¹⁵

De gode samtaler og sjælesorgen

At være sammen som ledere og konfirmander i mange dage giver et hav af muligheder for gode samtaler. De fleste samtaler vil givetvis foregå udenfor undervisningslokalet, og her er der gyldne muligheder for gode samtaler om hvad, der rører sig i livet hos konfirmanden, det være store eller små ting.

Samtaler er på samme tid enkle og komplicerede. Det er svært at give nogle altid-gældende-regler for samtaler med et andet menneske.

Vi kan aldrig overtage den andens perspektiv fuldstændigt, og vi kommer aldrig til at forstå hinanden til bunds. Men i samtalen bliver jeg nødt til at være *nysgerrig* på *hvordan* den anden har det, og finde ud af *hvad* den anden siger, *hvorfor* det bliver sagt på den måde, og *hvem* der siger ordene.

Der skabes et rum, hvor vi giver konfirmanden mulighed for at handle og trække vejret frit, et rum til at være i, tænke i, hvor det ene oplyses af det andet, hvor vores indsigt og forståelse bevæges.

I de gode samtaler vandrer vi et stykke sammen på livets vej, og det er et privilegium at kunne gå sammen med en konfirmand i en tid, hvor identiteten, livssynet og Gudssynet formes! ¹⁶

¹⁵ Hjorth Pedersen, *Hvordan få det sagt? : en praktisk grundbog for kristne formidlere*.

¹⁶ Jesper E. Oehlenschläger, *Mentorskab : at udvikle disciple og ledere* (Karlsunde: Mediacellen, 2011).

Konfirmander er lige så forskellige som alle andre mennesker, og der er forskel på, hvad de har oplevet i livet og hvilke tanker, de har gjort sig. Nogle bærer byrder og sorg med sig, som har brug for delt med andre. Der er dem, der bekymrer sig, og oplever et for stort ansvar eller frygt for sygdom, relationer, smerte, tomhed eller noget helt andet. Som ledere og undervisere har vi en unik chance for nænsomt og stærkt at forkynde Guds sandhed og trøst ind i det, som kan være tungt og svært.

Det er kommet bag på mig, hvor mange store og alvorlige tanker konfirmander kan gå og tumle med. Nogle gange har de gået med dem alene alt for længe. Når de først får taget hul på ordene, så vælter det ud med alt det, der trænger til at blive sagt og lyttet til.

Jeg må indrømme, at jeg ofte har tænkt "hvad skal jeg dog sige ind i den her situation?" for at opdage, at det, der var allermost brug for, var et par lyttende ører og nærvær midt i de store og nogle gange svære tanker. Der var ikke brug for kloge ord fra mig, men nærvær og en stemme, der ville bede til Gud, midt i det som var svært. Efter sådanne snakke er det sket, at konfirmanden har udtrykt lettelse og taknemlighed over samtalen, og jeg sidder tilbage med tanken "Jamen, jeg har jo ikke rigtig sagt noget!".

Det sker også, at der kommer ting frem i samtalerne, hvor situationen byder at andre ledere, professionelle og forældre skal inddrages. I de tilfælde skal det ske i samråd med konfirmanden. Du har som udgangspunkt altid tavshedspligt, og dette skal respekteres. Dog er det væsentligt at kende sine begrænsninger som leder og sjælesørger, og i visse situationer står vi pludselig hvor vi ikke kan bunde. For at handle ansvarligt og kærligt må vi søge hjælp. Min erfaring er, at hvis det står klart for konfirmanden at vi ønsker at tale og handle til deres eget bedste, så vil de gerne gå med til at inddrage andre.

Afslutningsvis

Det er mit håb, at du vil opleve et velsignet og godt KK! Jeg tror, at konfirmanderne gennem dig og det, du videregiver, vil lære mere om, hvem Gud er, hvem de selv er og hvad Jesus har gjort for dem. Du ønskes Guds velsignelse over din forberedelse og din KK-tid.

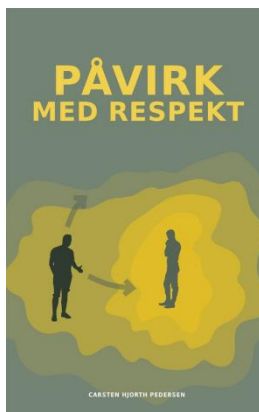
Inspiration til videre læsning, hvis du vil dykke længere ned i religionspædagogikken

”Hvordan få det sagt – en praktisk grundbog for kristne formidlere” af Carsten Hjorth Pedersen. Bogen er en praktisk og jordnær indføring i den spændende formidlingsopgave af den kristne tro. Den er umiddelbar og nem at gå

i kast med, og rummer praktisk hjælp og inspiration til formidling af den kristne tro.

Find den f.eks. på lohse.dk

”Påvirk med respekt” af Carsten Hjorth Pedersen. Bogen er en ganske ny udgivelse, der handler om at vi altid påvirker hinanden, men at vi kan påvirke på både gode og dårlige måder. Det er derfor meget vigtigt at vi øver os i at påvirke med respekt, der rummer en

sund balance. Bogen er værd at læse for forældre, pædagoger, undervisere, klubledere, forkyndere.

Find den f.eks. på lohse.dk

Indledning

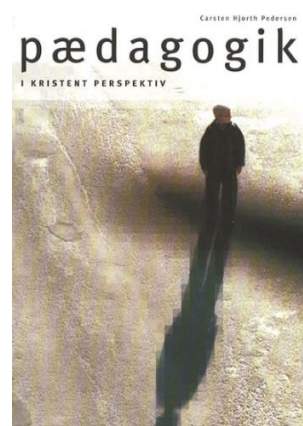
Andsfrihed er et afgørende begreb i dansk kristendom og et centralt element i den danske samfundsgenstand. Andsfrihed er et begreb, der er centralt i en af Danmarks vigtigste værdier, frihedskampen. Andsfrihed er et begreb, der er centralt i en af Danmarks vigtigste værdier, frihedskampen. Andsfrihed er et begreb, der er centralt i en af Danmarks vigtigste værdier, frihedskampen.

”21 teser om andsfrihed”

Et kort hæfte, med en bred vifte af underskrivere, om

andsfrihedens plads og begrundelse i Danmark. De 21 teser præsenterer centrale teser om andsfrihed. Hæftet præsenterer også nogle af de konkrete steder, hvor andsfriheden har trange kår.

Hæftet er frit tilgængeligt på kpi.dk

”Pædagogik i kristent perspektiv”

af Carsten Hjorth Pedersen. Bogen er

en inspirerende indføring i de kristne grundtanker, der har

relevans for pædagogikken – både for lærere, pædagoger, studerende og forældre. Bogen belyser, hvilken betydning den kristne tro har for pædagogikken, og hvilken betydning pædagogikken har for formidlingen af den kristne tro.

Bogen er desværre udsolgt, men kan findes antikvarisk.

Litteratur, medier og kilder

“21 teser om åndsfrihed”. Set 31. december 2019.

http://www.kpi.dk/media/16200/kpi_21teser_web_stor.pdf.

Asheim, Ivar, og Sverre Dag Mogstad. *Religionspedagogikk : Tolkning, undervisning, oppdragelse*. Oslo: Universitetsforlaget, 1987.

Hareide, Bjarne. *Pedagogikk og evangelium*. Oslo: Forlaget Land og Kirke, 1955.

Hjorth Pedersen, Carsten. *Hvordan få det sagt? : en praktisk grundbog for kristne formidlere*. Fredericia: Lohse, 2009.

———. *Pædagogik i kristent perspektiv*. Kbh.: Credo, 2002.

———. *Påvirk med respekt*. Fredericia: LogosMedia, 2019.

Mikkel Haahr Andersen. “Livslektionen - en religionspædagogisk samtale med Carsten Hjorth Pedersen”, u.å.

Oehlenschläger, Jesper E. *Mentorskab : at udvikle disciple og ledere*. Karlslunde: Mediacellen, 2011.